

Turiny's

Ivadas	6	Indira Gandhi	108
Emmeline Pankhurst	10	Evita Perón	112
Marie Curie	16	Rosalind Franklin	116
Alexandra David-Néel	20	Margaret Thatcher	118
Maria Montessori	24	Elžbieta II	122
Gertrude Stein	28	Simone Veil	130
Mata Hari	32	Anne Frank	132
Virginia Woolf	36	Grace Kelly	138
Coco Chanel	38	Audrey Hepburn	144
Agatha Christie	42	Jacqueline Kennedy Onassis	150
Martha Graham	46	Dian Fossey	158
Amelia Earhart	50	Mary Quant	160
Golda Meir	56	Valentina Tereškova	164
Peggy Guggenheim	58	Wangari Maathai	168
Tamara de Lempicka	62	Joan Baez	172
Leni Riefenstahl	64	Roberta Gibb	178
Diana Vreeland	68	Billie Jean King	182
Margaret Bourke-White	72	Zaha Hadid	186
Estée Lauder	78	Benazir Bhutto	190
Joséphine Baker	80	Christiane Amanpour	196
Frida Kahlo	86	Diana Spencer	198
Rachel Carson	90	Samantha Cristoforetti	204
Simone de Beauvoir	94	Misty Copeland	208
Rita Levi-Montalcini	98	Laura Dekker	212
Motina Teresė	100	Malala Yousafzai	216
Rosa Parks	104	Nuotraukų autorystė	222

Frida Kahlo

Gležname jos kūne gyveno nesutramdoma dvasia. Teptuku, aistra ir revoliucinėmis idėjomis savo silpnybes ji perkeldavo į meno kūrinčius, pabrėžiančius netobulumo grožį.

„Mano gyvenime buvo du rimti nelaimingi atsitikimai. Vienas nutiko, kai į mane rėžėsi tramvajus, o kitas buvo Diego'as. Su Diego'u buvo daug blogiau.“ Šis sakinyss galėtų būti Fridos Kahlo gyvenimo santrauka – jis tobulai apibūdina jos varginančių negalavimų ir didelės aistros paženklintą egzistenciją. Ji gimė turėdama stuburo smegenų išvaržą (nustatę klaidingą diagnozę, gydytojai gydė kaip poliomielitą), o kai buvo aštuoniolikos, į mokyklos autobusą, kuriuo ji važiavo namo, trenkėsi tramvajus. Tai buvo siaubinga avarija. Frida tik per stebuklą liko gyva, bet buvo taip sunkiai sužalota, kad jai teko iškęsti 32 operacijas. Ilgam prikaustyta prie lovos, ji nutapė savo iš po antklodės kyšančias pėdas („Kam man reikalingos kojos, kai turiu sparnus?“ – rašė ji savo dienoraštyje). Tada ji ėmė tapyti visą savo kūną tyrinėdama jį dideliame veidrodyje, kurį tėvai buvo pakabinę ant lovos baldakimo. Paklausta, kodėl tapo tiek daug autoportretų, Frida atsakė: „Tapau save, nes dažnai būnu viena ir todėl, kad save pažįstu geriausiai.“ Taip prasidėjo ilga serija autoportretų, kuriuose ji vaizdavo save apsirengusią ryškių spalvų tradicine meksikietiška suknele ir su dailiomis kasomis – atrodė kaip tikra karalienė. Jos „karalius“ buvo menininkas Diego'as Rivera, dvidešimt metų už ją vyresnis vienas žinomiausių Lotynų Amerikos menininkų. Jie beprotiškai vienas kitą įsimylėjo, palaikė darbininkų ir vietinių meksikiečių iniciatyvas, daug keliavo ir dažnai lankėsi populiariuose intelektualų rateliuose. Vis dėlto jų santuoką pakirto desperatiškas Fridos noras susilaukti vaikų, kurių dėl silpno savo kūno negalėjo išnešioti, ir nuolatinis Diego svetimoteriavimas – situacija pasiekė kulminaciją, kai Frida užklupo jį su savo seserimi Cristina. 1939-aisiais jiedu išsiskyrė, o kitamet ir vėl susituokė.

Vokiečių fotografo ir meksikietės dukra Frida visada tvirtino, kad gimė 1910 m. liepos 7 d., tačiau iš tiesų gimė trejais metais ir viena diena anksčiau. Ši melagystė niekaip nebuvo susijusi su noru atrodyti jaunesnei, veikiau su troškimu vadinti save tais metais prasidėjusios Meksikos revoliucijos dukra. Ši nuotrauka daryta apie 1938 m. Fridos mėlynajame name (*Casa Azul*) Kajokane.

Įskaudinta ir nusivylusi Frida nusprendė atsilyginti Diego'ui tuo pačiu – ji traukė tiek vyrus, tiek moteris ir užmezgė aistringus romanus su Leonu Trotskiu, fotografais Nickolasu Muray'umi, Tina Modotti ir dainininke Chavela Vargas. Atrodo, kad neištikimybė dar labiau sužadino jos menišką sielą ir paskatino leistis į keliones, kuriose užsimezgė pažintys su kitais menininkais ir rašytojais. Tarp jų buvo ir André Bretonas, pasiūlęs jai eksponuoti savo darbus Paryžiuje. Ji išgarsėjo, Luvrui įsigijus vieną iš jos autoportretų. Jai neberekėjo, kad greta būtų vyras, kuris palaikytų ir padrąsintų. Trečiojo dešimtmečio pabaigoje ji buvo tikra įžymybė, tačiau jos sveikata kasdien vis blogėjo. Kai 1953-iaisiais Meksikoje buvo surengta jos darbų paroda, atidaryme ji dalyvavo gulinti lovoje. Skausmas buvo nepakenčiamas, bet Frida nepasidavė ir tapė iki pat mirties, visada ištikima savo *motto*, kurį kraujo raudonumo dažais užrašė ant arbūzo paskutiniame savo paveiksle: *Viva la vida!*

88 Šioje stambaus plano nuotraukoje aiškiai matyti Fridos veido bruožai, atskleidžiantys majišką jos motinos kilmę, vešlūs antakiai ir karūną primenantys kruopščiai supinti plaukai, kurie visam laikui tapo jos skiriamuoju bruožu. Ji niekada nesistengė paslėpti ar pakeisti savo fizinių „defektų“, įskaitant tamsius ūselius virš viršutinės lupūs. „Grožis ir bjaurumas tėra mirazai, nes kiti visada galiausiai pamato tai, kas slepiasi mūsų viduje“, – sakydavo ji.

89 Paskutiniaisiais gyvenimo metais Frida galėjo tapyti tik gulėdama lovoje. Šioje nuotraukoje, darytoje 1952 m., matyti jos paveikslas „Mano šeima“ („*My Family*“), primenantis genealoginį medį, bet jis taip ir liko nebaigtas. „Aš nesergu, aš sugedusi. Bet aš džiaugiuosi, kad esu gyva tol, kol galiu tapyti“, – sakė ji. Po dvejų metų Frida mirė.

1917 m. lapkričio 19 d., Alahabadas, Indija • 1984 m. spalio 31 d., Naujasis Delis, Indija

Indira Gandhi

1966 m. sausio 19 d. į Indijos premjero postą pirmą kartą buvo paskirta moteris. Nuo tos akimirkos Indira paskyrė gyvenimą tarnystei savo tautai ir parodė indams, kas iš tiesų „dėvi kelnes“, net jei pati visada vilkėjo tik sarij.

Politika buvo Indiros kraujyje. Jos senelis Motilalis Nehru dirbo su Mahatma Gandhiu ir aiškino jai esminius politikos principus: „Mano senelis kartą man yra pasakęs, kad žmonės būna dviejų tipų: tie, kurie dirba, ir tie, kurie prisiima nuopelnus. Jis liepė man stengtis būti tarp pirmųjų – ten daug mažesnė konkurencija.“ Dar didesnę įtaką jai padarė tėvas Jawaharlal Nehru – ministras pirmininkas ir šiuolaikinės Indijos simbolis. Būdama vaikas ji sekiojo jį tarsi šešėlis ir dažnai lydėjo kelionėse į užsienį, kur išmoko diplomatijos paslapčių tyliai stebėdama susitikimus, kurie turėjo nulemti viso pasaulio likimą. Indira labai gerbė savo tėvą, bet buvo maištingos prigimties ir jautėsi varžoma šeimos atmosferos bei griežtų Indijos tradicijų. Ji išvyko studijuoti į Oksfordą, bet buvo pašalinta iš universiteto dėl netinkamo elgesio. 1942 m. ištekėjo už advokato Feroze'io Gandhio, kuris nors nebuvo susijęs su Mahatma Gandhiu, suteikė jai legendinę pavardę. Pirmaisiais santuokos metais, kai augo du žavūs jos sūnūs Sanjay'us ir Rajivas, nuo politikos Indira buvo gerokai nutolusi, bet mirus tėvui viskas staiga pasikeitė. Šalis buvo apimta chaoso, todėl jai neliko nieko kito, kaip tik perimti vadžias į savo rankas. 1966 m. išrinkus ją ministre pirmininke, Indija tapo antrąja moters valdoma šalimi pasaulyje po Sirimavos Bandaranaiškės vadovaujamos Šri Lankos. Valstybės vidaus gyvenimą Indira ėmėsi valdyti geležiniu kumščiu ir didele persvara laimėjo 1967 ir 1971 m. rinkimus. Pastaraisiais metais ji taip pat laimėjo karą su Pakistanu, o Naujasis Delis jai valdant tarptautinėje arenoje tapo galingu veikėju. Ji buvo vadinama „motina Indija“ ir išdidžiai propagavo stipraus moterų vaidmens idėją sakydama, kad vyrai niekada nesužinos savo tikrosios prigimties, kol neleis moterims būti laisvoms, kad jos galėtų suvokti savo asmenybę.

Indira Gandhi nuotraukoje, darytoje 1984 m. rudenį, likus kelioms savaitėms iki jos nužudymo. Prieš pat išpuolį rinkimų kampanijos išvykoje į Orisą savo kalbą ji baigė tokiais žodžiais: „Aš neturiu ambicijų gyventi ilgai. Net jei mirčiau tarnaudama tautai, didžiuočiausi tu. Jei šiandien mirsiu, kiekvienas mano kraujo lašas suteiks jėgų mano tautai.“

Vis dėlto tvirto jos charakterio nepakako siekiant apsaugoti šalį nuo rimtos ekonominės krizės, po kurios kilo streikų banga. Pajutusi, kad valdžia slysta iš rankų, Indira ėmėsi autoritarinių priemonių, visiškai svetimų demokratinei tradicijai, kurią buvo perėmusi iš savo tėvo. Ji buvo priversta skelbti rinkimus, kuriuos pralaimėjo, ir net buvo pasodinta į kalėjimą, bet sugrįžo ir po trejų metų vėl tapo ministre pirmininke. Kalbėdama apie šį neramų laikotarpį, ji komentavo: „Atlaidumas yra drąsiųjų dorybė.“ Tuo metu, kai ji ruošė savo įpėdinius, likimas atėmė iš jos mylimiausią sūnų Sanjay'ų. 1980 m. jis žuvo per lėktuvo katastrofą. Taigi savo politinės karjeros viršūnėje, kai visame pasaulyje buvo gerbiama kaip puiki lyderė, Indirai liko pasikliauti tik Rajivu. Taika truko neilgai. Po ketverių metų į Amritsarą, šventąjį sikhų miestą, raminti maišto Gandhi pasiuntė tankus ir sulaukė žiauraus keršto: 1984 m. spalio 31 d. ji buvo nužudyta dviejų asmens sargybinių sikhų.

Likus vos keletui valandų, jai buvo pasiūlyta nepriimti sikhų į slaptąją tarnybą, bet ji atsakė, jog negalima tikėtis, kad Indija taps pasaulietiška tauta, jei žmonės rinksimės pagal jų bendruomenę, – tai buvo klaida, kainavusi jai gyvybę.

110 Indiros santuoka su Feroze'iu Gandhiu sukėlė nepasitenkinimo bangą. Jis buvo parsas, o ji – hinduistė. Mišrios santuokos tuo metu buvo retas reiškinys. Atsisakydama priverstinės santuokos, ji dar kartą nusižengė tradicijoms. Nuotrauka daryta 1960 m.

111 Indiros Gandhi pergalės 1980 m. rinkimuose šventė. Jos politinė karjera prasidėjo anksti. Vos trylikos ji įkūrė Beždžionių brigadą, kurią sudarė 6 000 jaunų kovotojų už nepriklausomybę. Jie veikė kaip disidentų ryšininkai ir puldinėjo britų kareivines.

Benazir Bhutto

Ji dukart vadovavo Pakistano vyriausybei ir buvo pirmoji islamo pasaulyje vyriausybės vadovė moteris. Graži ir maištaujanti, drąsi, bet apkaltinta korupcija, ji buvo itin prieštaringa – visai kaip ir jos šalis.

„Būdama maža mergaitė tikėjau, kad moteris gali pasiekti bet kokią tikslą. Ir tai tiesa, tačiau ji turi būti pasirengusi sumokėti tam tikrą kainą.“ Ji pati sumokėjo aukščiausią kainą, kai, bandydama įgyvendinti savo svajonę – savo šalį Pakistaną paversti modernia ir demokratine valstybe, sulaukusi vos penkiasdešimt ketverių buvo nužudyta. Tarsi senovės graikų didvyrė, ji sulaukė tokio pat likimo, kaip ir jos tėvas Zulfikaras Ali Bhuttas, kuris per karinės vyriausybės įvykdytą valstybės perversmą buvo nuverstas ir jos įsakymu pakartas. Vykdamas šį nuosprendį, Benazirai buvo dvidešimt šešeri ir ji taip pat kalėjo. Kaip pati pasakojo sukrečiančioje autobiografijoje „Rytų dukra“ („Daughter of the East“), tėvą ji matė tik keletą akimirku prieš egzekuciją ir net nenutuokė, kad po kelių valandų jis bus nebegyvas. Jos šalis buvo Pakistanas, bet visą jos gyvenimą sudarė išvykimai ir grįžimai, kol galiausiai ją išsiuntė studijuoti į Jungtines Valstijas, o vėliau į Angliją. „Buvau labai kukli mergina, gyvenau atsiskyrusi nuo visų. Tik atvykusi į Oksfordą, o prieš tai į Harvardą, aš staiga pamačiau žmonių galią. Mačiau, kaip žiniasklaida atakuoja vyriausybę, ir būtent tada nusprendžiau grįžti namo ir suteikti savo žmonėms pasirinkimo laisvę, kurią mačiau Vakaruose.“ 1988 m. Benazira Bhutto buvo išrinkta pirmąja islamo pasaulyje vyriausybės vadove moterimi. Tauta ją mylėjo, tačiau ji buvo laikoma beprecedente islamo ir Pakistano karinio režimo priešė – trisdešimt penkerių, graži, šiuolaikiška ir emancipuota. Būdama valdžioje ji labai stengėsi padėti moterims, kurios šioje itin konservatyvioje šalyje vis dar kentė vyrų valdomą ekonominės galios jungą, ir skatino moterų emancipaciją per švietimą ir užimtumą.

Benazira Bhutto 2007 m., likus keliems mėnesiams iki jos nužudymo. Būdama trijų vaikų – Bilawalo, Aseefos ir Bakhtawaro – motina, ji visada vilkėjo tradiciniais spalvoto šilko drabužiais, galvą pridengdavo baltu šalio. Amžius ir patirtos negandos vargiai turėjo įtakos jos grožiui.

192 2007 m. spalio 18 d. nuotrauka. Benazira Bhutto po ilgos tremties buvo ką tik grįžusi į Pakistaną ir vyko į vietą, kur turėjo pirmą kartą pasirodyti viešumoje. Tūkstančiams gatvėse susirinkusių žmonių reiškiant jai palaikymą, procesijoje nugriaudėjo du stiprūs sprogimai ir nusinešė apytikriai 140 gyvybių, tačiau tąsyk ji liko gyva.

193 Benazira Bhutto 1988 m. lapkritį iš traukinio vagono Pandžabo provincijoje sako miniai kalbą. Po keleto dienų ji buvo išrinkta ministre pirmininke. 1990 m. apkaltinta korupcija, iš šio posto pašalinta. Vykstant teismams jos vyro Asifo Zardario vaidmuo atrodė gana prieštaringas. Pakistane jis buvo vadinamas Ponu 10 %, taip užsimenant apie tariamai jo vykdytą viešų lėšų grobstymą.

Benazir Bhutto

1990 m. ji buvo nuversta iš posto dėl daugiau mažiau pagrįstų kaltinimų korupcija (taip pat pasibaigė ir antroji jos kadencija 1996 m.). Kitus aštuonerius metus Benazira su trimis vaikais praleido savanoriškoje tremtyje Dubajuje ir Londone. Tada Jungtinių Valstijų vyriausybė įtikino Pakistano vyriausybę surengti laisvus rinkimus ir leisti Bhutto sugrįžti. Ji sutiko, nors ir puikiai žinojo, su kokiais pavojais teks susidurti: „Nes aš optimistė – visada reikia mėginti.“ Vis dėlto jos sugrįžimas 2007 m. baigėsi kraujo klanu: išpuolis per jos organizuotą mitingą ir kavalkadą nusinešė daugybės žmonių, įskaitant ir pačios Benaziros, gyvybes. Dėl savo grožio ir drąsos ji visada buvo islamo fanatikų taikynys – kovojo už moterų teises ir buvo demokratijos simbolis, gerbė religiją, bet pati buvo pasaulietiška, o po tremties grįžo dar ryžtingesnė ir liberalesnė. „Laivui saugiau krante, bet laivai statomi ne tam, kad stovėtų krante“, – paaikškino Benazira ir šis jos palyginimas įkvėpė visas priespaudoje gyvenančias moteris.

Minios apsupta Benazira, lankanti vieną iš išgyvenusiųjų 2007 m. spalį prieš ją organizuotą išpuolį. Tų pačių metų gruodį mitingui baigiantis ji buvo nužudyta dviem šūviais, kai išlindusi pro šarvuoto džipo stoglangį mojavo ją palaikyti susirinkusiai miniai. Savižudis susisprogdino ir nužudė dar 25 žmones.

